

Socioekonomická sféra

(společensko-hospodářská)

- tvoří lidská společnost a hospodářská činnost

Složky: obyvatelstvo, sídla, zemědělství, průmysl, doprava, služby, cestovní ruch

- základní složka soc.-ekonom. sféry je obyvatelstvo; podle hospodářské činnosti rozdělujeme obyvatelstvo na 4 sektory:

Výrobní: a) Primární sektor (těžba nerostných surovin, rybolov, zemědělství)
b) Sekundární sektor (přeměňování a zpracování: průmysl, stavebnictví, nákladní doprava)

Nevýrobní: c) Terciární: – poskytování služeb (městská hromadná doprava, hotelové služby, obchodní síť, úklidové služby, opravy, kulturní zařízení, fitness...)
d) Kvarterní: školství, zdravotnictví, vojsko, výzkum, administrativní sféra

Obyvatelstvo:

- hlavní složka sociální sféry
- na Zemi přes 6miliard obyvatel
- pokles ovlivňují např. války, epidemie; nárůst v 70./80. letech – stát dával příspěvky, průmyslová revoluce
- skladba obyvatelstva
  - a) biologické znaky: barva pleti, vlasy, rysy, pohlaví, věk
  - b) kulturní znaky: náboženství, jazyk, národnost
  - c) ekonomické znaky: hospodářská činnost
- Pohlaví: ženy – víc (dožívají se vyššího věku), muži
- Věk: - Předproduktivní do 15let (vysoký v Africe – chudých oblastech, dožívají se malého věku)
  - Produktivní 15-65let
  - Postproduktivní 65 a více let
- Rasové složení obyvatel:

! Všechny lidské rasy jsou si rovny!

-rasa: skupina lidí, kterou spojuje dlouhodobý společný vývoj v jehož průběhu se vlivem rozdílného prostředí vytvořili společné znaky

- 1) Europoidní rasa
- 2) Mongoloidní rasa
- 3) Negroidní rasa

Míšenci: Mestic(mongoloidní r.+europoidní r.), Mulat(Europoidní r.+Negroidní r.), Zambo(mongoloidní r.+Negroidní r.)

- 1) Europoidní rasa:
Evropa, Severní Amerika, severní Asie (Sibiř), Austrálie, Indie, severní Afrika, Arabský poloostrov, Argentina, Chile
-asi 40-45% (stejně jako mongoloidní rasa)
- 2) Mongoloidní rasa:
východní a jihovýchodní Asie, severské oblasti (polární), Jižní Amerika
- 3) Negroidní rasa:
jižně od Sahary, USA (hl. jihovýchod), Karibik, severovýchod Austrálie, Nová Guinea, Šrí lanka
-asi 10% světové populace

Míšenci – asi 4%

Národnostní složení

- národ: skupina lidí, která se vyznačuje stejnou kulturou, jazykem, vědomím sounáležitosti, společná historie na určitém území, stejný stupeň hospodářství a vývoje
- Nejpočetnější národy: Číňané, Indové, Američané, Brazilci, Rusové, Japonci
- Nejrozšířenější jazyky: čínština, angličtina, španělština, hindština, arabština, ruština

Evropa

- europoidní rasa
- indoevropské jazykové rodiny
- Národy:
  - Slované (Slováci, Češi, Poláci, Srbové, Chorvati, Rusové, Bulhaři, Ukrajinci, Bělorusové)
  - Germánské (Němci, Angličané, Rakušané, Holanďani, Dánové, Švédsko, Norsko)
  - Románské (Italové, Španělé, Portugalci, Rumuni, Francouzi)
  - Ugrofinské (Finsko, Maďaři, Estonci)

Světová náboženství

- dříve náboženství rozvíjelo vzdělání, pokrok
  - ateisté – lidé bez vyznání (hodně v Číně, komunistické státy)
- 1) Křesťanství
    - Římsko-katolická církev: Filipíny, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Severní Irsko, Polsko, Jižní a Střední Amerika
    - Pravoslavná církev: Balkán, východní Evropa (Rusko)
    - Protestantská církev: VB, Skandinávie, JAR, USA, Severní Amerika, Austrálie, Nový Zéland
  - 2) Islám
    - muslimové; sunnité, šíité
    - „arabský svět“, jihozápadní Asie, střední Asie, Pákistán, Bangladéš, Bosna a Hercegovina
  - 3) Hinduismus
    - poloostrov Přední Indie
  - 4) Buddhismus
    - Srí Lanka, jihovýchodní Asie, Nepál
  - 5) Judaismus
    - Židovské náboženství

Pohyb obyvatelstva

Přirozený: změna počtu-úmrť apod. XX Mechanický: přestěhování, migrace

Přirozený pohyb ob.:

- Porodnost (NATALITA) – největší v chudých oblastech
- Úmrtnost (MORTALITA) – rovněž největší v chudých obl.
- Přirozený přírůstek= porodnost-úmrtnost, zjišťujeme, jak se změnil počet obyvatel

Mechanický pohyb ob.:

- krátkodobý (do školy), dočasný (na pár měsíců), trvalý
- Migrace:
  - Vnitřní (v rámci státu)
  - Vnější (do zahraničí – důvod: lepší práce, politické důvody, rodinné důvody)

Lidnatost: (největší)

Indie, Čína, Japonsko, Jáva, západní Evropa, dolní tok řeky Nil, severovýchodní pobřeží USA, jihovýchodní pobřeží Kanady, jihovýchodní pobřeží Brazílie, Mexická náhorní plošina, jihovýchod Austrálie

SÍDLA:

-centra lidské aktivity (dopravní síť, obytné a hospodářské objekty)

Původně člověk žil v přírodních obydlích: stromy → jeskyně → chýše (-sdružování: obranná funkce-asi 8000let p.n.l.)

-4000let p. n. l. – už i funkce obchodní a kulturní

Dělení:

1. Venkovská sídla

- Menší; vesnice, samoty, osady
- Základní funkce: zemědělství, rekreace, obytná funkce
  - a. Rozptýlená (=1 dům, kolem něj mnoho km² zemědělské půdy) – Austrálie, USA, Kanada, JAR, částečně Jižná Amerika
  - b. **Skupinová** – Evropa, Asie, Afrika

2. Městská sídla

- Základní funkce: hospodářská, průmyslová, centra obchodu, kultury, vzdělání, služeb, administrace

+/-

Městská sídla: + dostupnost služeb, více pracovních příležitostí

- životní prostředí, hektické

+/- anonymita

Procesy:

- Urbanizace: Zvětšování podílu obyvatel měst; poměšťování
- Suburbanizace: lidé z města se stěhují do městských aglomerací

Vývoj: Začátek 19.st: 3% lidí ve městech, 1900: 13%, 1950: 30%, 1970: 40%, 2020(odhad):60%

Velkoměsto: Významné urbanizované centrum (! Počet obyvatel může být ve světě jiný, v ČR: nad 100 000 obyvatel

Agglomerace: Urbanizovaná oblast – město+předměstí → spojeno infrastrukturou

Konurbace: Propojení několika aglomerací – Př.: Podkrušnohorské pánve, střední Anglie, Německo: Porýní, Porůří, Randstadt-Holland

- Megalopole: velká konurbace: ve světě pouze 4:
  - Bos-Wash (Boston, Washington)
  - CHIPITTS (Chicago, Pittsburgh)
  - SAN-SAN (San Francisco, San Diego)
  - TOKAJDO(Japonsko: Tokio, Jokohama)